

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет агротехнологій та природокористування

Кафедра туризму

До захисту
Допускається
Завідувач кафедри

Олександр КОВАЛЕНКО

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

На тему: «Модернізація об'єктів сільського зеленого туризму на прикладі
садиб Сумської області»

Виконала:

_____

(підпис)

Кулик А. О.
(прізвище, ініціали)

Група:

ТУР 2001-1

(Науковий) керівник:

_____

(підпис)

Баштовий М. Г.
(прізвище, ініціали)

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу студентці
Кулик Анастасії Олегівні

1. **Тема роботи:** «Модернізація об'єктів сільського зеленого туризму на прикладі садиб Сумської області».
2. **Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедрі:** 10.06.2024 р.
3. **Вихідні дані до роботи:** за результатами проходження виробничої практики в громадській організації «Туристичний розвиток регіонів», та дослідженні дестинацій сільського зеленого туризму Сумського регіону, маємо різноманітну інформацію, за допомогою якої можна формувати перспективний та гарний туристичний продукт сільського зеленого туризму Сумщиною. В процесі написання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи використовувались різноманітні джерела інформації, такі як: наукова література, інтернет-ресурси, наукові дослідження, а також проводились інтерв'ю з місцевими експертами, для отримання необхідної туристичної інформації.
4. **Перелік завдань, які будуть виконуватися в роботі:** розглянути теоретичні основи організації та розвитку сільського зеленого туризму; проаналізувати особливості функціонування сільської туристичної дестинації на прикладі садиби сільського зеленого туризму; розробити та представити практичні рекомендації щодо модернізації садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс».

Керівник дипломної роботи _____ доцент Микола БАШТОВИЙ

Завдання прийняв до виконання _____ студентка Анастасія КУЛИК

Дата отримання завдання «16» жовтня 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Кулик А. О. «Модернізація об'єктів сільського зеленого туризму на прикладі садиб Сумської області», ОПП «Туризм», спеціальність 242 «Туризм», Сумський національний аграрний університет, м. Суми, 2024 р. В даній роботі розглянуто теоретичні аспекти організації сільського зеленого туризму, а також охарактеризовано європейський та вітчизняний досвід функціонування даного виду туризму. Автор зазначає, що сільський туризм являє собою сектор туристичної галузі, який функціонує в сільській місцевості в конкретній галузі господарства, соціально-культурних та природних майданчиках, що забезпечують туристам змістовне дозвілля та зручне розміщення. Також у роботі представлено детальний аналіз факторів ресурсного потенціалу сільської місцевості для організації сільського туризму в Сумському регіоні, а також особливості функціонування садиб сільського зеленого туризму. Автором зазначено, що існує низка проблем, які потребують негайного вирішення для просування сільського зеленого туризму у регіоні. Також, у даній роботі визначено, що маркетингова стратегія садиби «Північний ліс» практично відсутня, а сама садиба має численні недоліки, саме через це, на підставі аналізу європейського та вітчизняного досвіду, у роботі запропоновані практичні рекомендації з метою модернізації цієї садиби.

Ключові слова: туризм, сільській зелений туризм, модернізація, організація туризму, інноваційна діяльність, дестинація, садиби сільського зеленого туризму.

ABSTRACT

Kulyk A. O. «Modernization of rural green tourism facilities on the example of estates of the Sumy region», EPP «Tourism», specialty 242 «Tourism», Sumy National Agrarian University, Sumy, 2024. In this paper, the theoretical aspects of the organization of rural green tourism are considered, as well as the global and domestic experience of the functioning of this type of tourism is characterized. The author notes that rural tourism is a sector of the tourism industry that operates in rural areas in a specific branch of the economy, social, cultural, and natural sites that provide tourists with meaningful leisure and comfortable accommodation. The work also presents a detailed analysis of the factors of the resource potential of rural areas for the organization of rural tourism in the Sumy region, as well as the peculiarities of the functioning of rural green tourism estates. The author states that there are a few problems that need immediate solutions to promote rural green tourism in the region. Also, in this work it is determined that the marketing strategy of the estate «Northern Forest» is practically absent, and the estate itself has numerous shortcomings, precisely because of this, based on the analysis of European and domestic experience, the work offers practical recommendations for the purpose of modernizing this estate.

Keywords: tourism, rural green tourism, modernization, tourism organization, innovative activity, destination, rural green tourism estates.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	8
1.1. Сільський зелений туризм як перспективний різновид туризму	8
1.2. Специфіка організації сільського зеленого туризму: європейський та вітчизняний досвід	14
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ САДИБИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	20
2.1. Аналіз факторів ресурсного потенціалу сільської місцевості для організації сільського зеленого туризму в Сумському регіоні	20
2.2. Особливості функціонування садиб сільського зеленого туризму	26
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ САДИБИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ «ПІВНІЧНИЙ ЛІС»	30
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	39
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У нашій країні становлення внутрішніх форм туризму та рекреації, у тому числі й сільського зеленого туризму, набуло особливої ваги для покращення соціально-економічних показників багатьох регіонів, а пандемія коронавірусу стимулювала до переорієнтації туристичного потоку з міста на сільську місцевість, і, відповідно, нового витку розвитку сільського зеленого туризму по всьому світу.

Проблема організації та розвитку сільського зеленого туризму є досить актуальною на сьогодні. Необхідно вдосконалити діючі та розробити принципово нові підходи, а разом із ними методи і моделі, які б, у свою чергу враховували наявні напрацювання вирішення цієї проблеми, а також передбачали їхнє практичне застосування в конкретних економічних умовах. Розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо розвитку сільського зеленого туризму на території нашої держави є доволі новітньою і тому актуальною тематикою досліджень для вітчизняної науки.

Аналіз літературних джерел та результатів наукових досліджень показав, що вивченням питань організації, функціонування та розвитку сільського зеленого туризму та його сутності займалися ряд авторів: М. Баштовий [1, 2], В. Васільєв, О. Гафурова, Т. Шпенік [3], Г. Гапоненко, А. Парфіненко, І. Шамара [5], М. Король [8], С. Мазур, А. Прилуцький [10], Л. Оппельд, А. Гордіян [12], М. Пітюлич, І. Михайлюк [14], М. Рутинський, Ю. Зінько [17], В. Степанов [21], С. Тищенко [23] та інші.

Метою написання даної роботи є розробка практичних рекомендацій щодо модернізації об'єктів сільського зеленого туризму на прикладі садиб Сумської області.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Розглянути теоретичні основи організації та розвитку сільського зеленого туризму.
2. Проаналізувати особливості функціонування сільської туристичної

дестинації на прикладі садиби сільського зеленого туризму.

3. Розробити та представити практичні рекомендації щодо модернізації садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс».

Об’єкт дослідження – сільський зелений туризм.

Предмет дослідження – аналіз організації та функціонування садиб сільського зеленого туризму.

Методи дослідження. У цьому дослідженні методологічна основа полягає у системному підході до вивчення проблем організації та функціонування сільського зеленого туризму, включаючи методи дослідження наукової літератури, методи системного аналізу та порівняння, соціологічного опитування та експертних оцінок.

Теоретичне та практичне значення дослідження. Подальше вирішення питань, які пов’язані із дослідженнями в галузі сільського зеленого туризму в Україні та усіх її регіонах. Отримані нами висновки та результати дозволяють уточнити та удосконалити процес розвитку сільського зеленого туризму на сучасному етапі функціонування туристичної індустрії нашої країни, і у можливості використання в організації роботи будь-якої садиби сільського зеленого туризму розроблених нами практичних рекомендацій щодо модернізації садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс».

Апробація результатів дослідження. Результати даних досліджень були висвітлені в матеріалах: Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої міжнародному дню студента, яка проходила у Сумському національному аграрному університеті, 13-17 листопада 2023 р., м. Суми. А також у матеріалах: III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Важливість Soft Skills для життєвого та наукового успіху», яка проходила 7-8 березня 2024 р. у м. Дніпро.

Структура роботи наступна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (26 найменувань), 8 додатків, 2 таблиці, 2 рисунки. Загальний обсяг дослідження становить 41 сторінку (без додатків).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сільський зелений туризм як перспективний різновид туризму

Вперше визначення *явища сільського зеленого туризму* було сформульовано у 1986 р., яке у найпримітивнішій формі було надано комісією європейського економічного співтовариства (Commission of the European Communities) як «будь-яка діяльність туризму, що відбувається у сільській місцевості» [17, с. 18].

Британський професор Бернард Лейн припустив вважати *сільським зеленим туризмом* діяльність, яка має локальну приналежність до сільських територій, тобто до тих, які за своїми масштабами, характером та функціями відображають унікальні образи сільського довкілля, економіки, історії та свого економіко-географічного положення [14].

Термін *сільський зелений туризм* виник у зарубіжній науковій літературі на початку 1970-х років. Приблизно у цей час у вітчизняній науці активно формувалися теоретичні ставлення до територіальної організації рекреаційної діяльності, а також починає широко використовуватися поняття територіальної рекреаційної системи (ТРС).

Досить вдале визначення *феномену сільського зеленого туризму* було запропоноване доктором наук, професором Дж. Кромптоном. Професор трактував сільський зелений туризм як діяльність, що протікає у сільській місцевості, для якої характерна низька щільність населення та відкритий простір, вкритий лісами, фермерськими господарствами та природними ландшафтами [5, с. 21].

Визначення *сільського зеленого туризму*, прийняте в країнах Європейського союзу (EU), наступне – це відпочинок, який, насамперед, мотивований бажанням тісно познайомитися із сільською місцевістю, місцевими жителями, спадщиною та способом життя населення. Відпочинок має бути, перш за все, заснований на ресурсах сільської місцевості, що відрізняється від

екскурсійних турів вихідного дня [8]. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD, 1994) активно почала розробку понятійного апарату сільського зеленого туризму на початку 1990-х гг. XX ст. Розробники дійшли висновку про те, що сільський зелений туризм у найпростішій формі має відповідати наступним *критеріям*, що дозволяють досягти єдиного розуміння сутності явища [8]:

1) сільський зелений туризм має здійснюватися у сільській місцевості на відкритому просторі без багатоповерхової забудови;

2) сільський зелений туризм повинен вибудовуватися на специфічних особливостях сільської місцевості таких як: дрібномасштабні підприємства (фермерські та особисті підсобні господарства, винні господарства, конярські господарства та ін.);

3) сільський зелений туризм має відображати специфіку регіону через культурно-просвітницькі організації: музеї, садиби, подієві заходи, фольклорні колективи та історико-культурні об'єкти;

4) сільський зелений туризм має бути економічно та соціально ефективним, щоб стимулювати розвиток регіону, де він здійснюється.

Основні поняття сільського зеленого туризму у територіальній організації регіону визначені Всесвітньою Туристською Організацією (UNWTO). З точки зору Всесвітньої туристичної організації, про сільський зелений туризм можна вести мову у ситуації, коли туристський продукт складається із самої культури та можливості безпосереднього особистого контакту туриста з культурним ландшафтом, способом життя, традиціями та повсякденністю місцевого населення [20, с. 87].

Поняття сільського зеленого туризму згідно з уявленнями розробників WTO, можуть бути згруповані у чотири блоки [20, с. 90]:

- сільська місцевість,
- сільський стиль життя,
- сільська спадщина,
- сільська туристська активність.

Сформульовані поняття дозволяють відповісти на питання наступного характеру, а саме: що можливо побачити у сільській місцевості? чим можна зайнятися на селі? із чим можна познайомитися? Туристи, перебуваючи в селі, отримують нові уявлення про сільське середовище, можуть ознайомитися із сільським способом життя за допомогою участі у фестивалях, сільськогосподарській діяльності, дегустації місцевої кухні та напоїв.

Метою відпочинку у сільській місцевості є знайомство з місцевою спадщиною, культурними історичними об'єктами, участь у розважальних та спортивних заходах (похід, катання на човні, велосипедні прогулянки, риболовля тощо) [2].

Наприкінці 1980-х років. Всесвітньою туристичною організацією (ВТО) сформовано поняття «*стійкий розвиток туризму*» та його основні засади. Відповідно до концепції сталого розвитку туризму необхідно не тільки правильно створювати сприятливі умови для розвитку та організації туризму, а й вміти прогнозувати наслідки цього процесу. Ідеї концепції зачіпають абсолютно всі види туризму (екологічний, сільський, діловий, міський тощо) та всі напрямки масового туризму.

Принципи концепції щодо сільського зеленого туризму свідчать, що у центрі системи перебувають інтереси сільських жителів, їх добробут у вигляді виробництва, реалізації та просування ресурсів сільської місцевості як туристського продукту. Тим самим представимо позитивні аспекти (функції) практики впровадження сільського зеленого туризму як частини за програмою сталого розвитку сільських територій.

Особливості сільського зеленого туризму проявляються у різноманітності його *функцій* [13]:

- економічної,
- соціальної,
- соціально-культурної,
- екологічної.

Найважливішими *економічними функціями* у цій системі є [13]:

- підтримка місцевої економіки,
- залучення нових інвестицій,
- можливості для працевлаштування,
- зростання та диверсифікація сільської економіки,
- залучення широкого кола стейкхолдерів (зацікавлені особи) до організації сільського зеленого туризму.

Соціальна функція сільського зеленого туризму полягає у скороченні сільської депопуляції, балансі статеві-вікової структури населення, збереженні молодого покоління в сільській місцевості [21].

Соціально-культурна функція сільського зеленого туризму бачиться у відродженні образу території, який був притаманний даній місцевості, збільшенні можливостей ринку збуту місцевих жителів, зміні функціональної спеціалізації сільської громади [21].

Екологічна функція розвитку сільського зеленого туризму полягає у підтримці та збереженні природної та культурної спадщини, в управлінні екологічними територіями, у скороченні забруднення навколишнього середовища на територіях розвитку сільського зеленого туризму [21].

Мотиваційним чинникам розвитку сільського зеленого туризму присвячено багато теорій, які відбивають основні причини інтересу до даного виду туризму. Огляд цих теорій дозволяє виділити основні мотиви відпочинку в сільській місцевості, такі як [1, с. 23]:

- втеча від рутини,
- вивчення місцевої природи, с
- сприятлива екологічна ситуація,
- відпочинок на лоні природи,
- транспортна доступність туристичної дестинації,
- відносно низька вартість відпочинку,
- можливість вивчати традиції та звичаї місцевого населення, тощо.

Поняття «*сільський зелений туризм*» є дискусійним та містить досить широкий спектр видів діяльності. Бернارد Лейн, Джон Сміт та Ендрю Еддінгтон

у своїх публікаціях акцентують увагу на симбіозі сільського зеленого туризму з іншими видами туризму, які можливі у сільській місцевості. Дані автори наголошують на зв'язку сільського зеленого туризму з функціональними комплексами рекреації в країні, регіоні, сільській місцевості. На думку професора Бернарда Лейна, сільський зелений туризм переважно має бути розглянутий у сукупності різних форм туризму в тих місцях, де він може зайняти свою відповідну нішу [12].

Попит на сільський зелений туризм безпосередньо пов'язаний із пропозицією, зі специфікою сільської місцевості, чим більше ресурсів (бальнеологічних, природних, історико-культурних, подієвих, релігійних тощо) може запропонувати місцевість, тим більше вона буде затребувана як туристична дестинація.

Інша група авторів Р. Шарлей та Л. Робертс вважає, що *сільський зелений туризм* поєднує такі види туризму як [12]:

- аграрний,
- екологічний,
- пізнавальний,
- природний,
- рибальський,
- гастрономічний,
- подієвий та інші.

Остаточо у звіті Організації економічного співробітництва та розвитку визначені види відпочинку (туристська активність), які можуть бути притаманні лише сільській місцевості. У сільській місцевості *туристську активність* можна поділити на *активні та пасивні види*.

Активні види: піші прогулянки, збирання грибів, ягід, лікувальних трав, полювання, велосипедні тури, аматорська рибалка, катання на конях та інші.
Пасивні види: вивчення природи, флори та фауни, вивчення сільського способу життя та спадщини, релаксаційний відпочинок у сільській місцевості, сільські фестивалі та свята, дегустація місцевої кухні, виїзні конференції (наради) на лоні

природи та інше [12].

Таким чином, сільський зелений туризм може розвиватися спільно з іншими видами туризму, залежно від функціональної спеціалізації регіону, сільського району та населеного пункту, де передбачається розвиток несільськогосподарського виду діяльності.

У вітчизняній туристичній практиці *сільський зелений туризм* є соціально-економічним явищем, спрямованим на використання історико-культурної спадщини, природного та сільськогосподарського потенціалу з метою сталого розвитку сільських територій. Сільський туризм виступає інноваційним видом господарювання, якому притаманні основні *особливості* [5, с. 32]:

- орієнтованість на усі територіальні ресурси сільської місцевості;
- зв'язок із усіма сферами життєдіяльності;
- залежність від виробництва, природи, населення, культури.

Сільський зелений туризм у сфері забезпечення сталого розвитку сільської місцевості здійснюється відповідно до *принципів* [5, с. 37]:

1. Всеосяжності (універсальності) – використання різноманітного ресурсного потенціалу місцевості для соціально-економічного благополуччя депресивних регіонів.

2. Комплексності – передбачає взаємопов'язаність усіх компонентів по лінії «природа-населення-господарство» до створення комплексної туристської пропозиції на ринку сільського зеленого туризму.

3. Збереження – збереження агроландшафтів, місцевої автентичності території та їхнє раціональне використання при створенні комплексного туристичного продукту.

4. Партнерства – спільна діяльність органів влади, бізнесу, меценатства, спрямована на досягнення соціально-економічного розвитку територій та залучення туристів до регіону або окремого поселення.

5. Реалізації – передбачає збут продукції та послуг виробничої та невиробничої сфери з метою економічної вигоди та задоволення запитів виробників та споживачів.

Враховуючи деякі специфічні фактори, багато вчених вважають, що доцільно у визначення «*сільський зелений туризм*» ввести уточнення та акцентувати увагу на значущості сільського господарства, природних та культурних об'єктів для організації сільського зеленого туризму. На наш погляд, сільський зелений туризм є сектором туристичної галузі, що функціонує в сільській місцевості в конкретних галузях господарства, соціально-культурних і природних майданчиках, що забезпечують туристам змістовне дозвілля і відпочинок.

1.2. Специфіка організації сільського зеленого туризму: європейський та вітчизняний досвід

Становлення європейського сільського зеленого туризму почалось ще 3 1970 року і тривало близько 25 років. Вже у 90-х роках ХХ століття Європа була в світових лідерах із організації послуг у сільських поселеннях, за межами великих міст. Країни, які сьогодні є лідерами сфери світового сільського зеленого туризму, *класифікують* по часу початку широкого розвитку сільського туризму та по моделях його розвитку [4, с. 156].

Статистика показує, що 68% жителів Західної Європи відпочивають у власній країні, а 20% в інших країнах-членах ЄС. З цієї кількості, 25% (один з чотирьох) обирають сільські місцевості як місце відпочинку, враховуючи економічну вигоду (низькі ціни) та якість перебування [4, с. 167].

Сучасні дані, які оприлюднила Європейська федерація сільського і фермерського туризму (Euro Gites), свідчать, що на сьогодні в ЄС існує приблизно 400 000 садиб сільського туризму. Ці садиби пропонують 3,6 мільйони місць розміщення (готельний фонд Іспанії найбільший, порівняно з іншими країнами, і перевищує їх удвічі за обсягом) [8].

У європейських країнах після пляжного туризму сільський зелений туризм посідає *друге місце* та здійснює до 35% прибутків туристських комплексів. Сільський зелений туризму вибирає від 15 до 35% подорожуючих у світі за даними Європейської федерації «Euro Gites». Загальний дохід індустрії туризму

від сільського зеленого туризму становить у середньому 10-20%. Сільський зелений туризм має в своєму розпорядженні приблизно 17% ліжко-місць, де може разово розміститися до 7 млн. туристів [12].

Становлення сільського зеленого туризму, як однієї із форм сталого розвитку сільських територій у практиці країн ЄС, пройшло декілька *етапів еволюції* на яких було сформовано певні *підходи* із організації даного виду туризму.

У 1951 році в Франції, в типовому французькому селі Chandal ala Javie Provence, зародився стартап, спрямований на розвиток сільського зеленого туризму в Європі. Французькі селяни першими розпочали надавати туристичні послуги, використовуючи малі готельні господарства. Це стало першою моделлю сільського туризму, яка стала популярною в Європі - відома як західноєвропейська модель. У рамках цієї моделі гостьові будинки розвиваються у 42,8% країн Європейського союзу, таких як Австрія, Ірландія, Німеччина, Люксембург, Нідерланди, Швеція, Хорватія та Франція. Мотивація для розвитку цієї моделі в цих країнах була суто соціально-економічною. Збиток конкурентоспроможності сільського господарства та необхідність його реструктуризації для підвищення ефективності стали основними причинами впровадження такої політики у країнах Західної Європи [8].

Концепція розвитку сільського зеленого туризму, яка враховує малі готельні господарства, базується на використанні ресурсів домашніх господарств для розміщення гостей. Сільські сім'ї відповідають за прийом гостей, їх харчування та організацію розважальних заходів. Ця модель розвитку поширюється у країнах Європи, проте мотивації фермерів для диверсифікації їх основної діяльності виявлялися різними. Наприклад, у країнах Західної Європи основною причиною стала криза в аграрному секторі, погіршення умов життя сільського населення, депопуляція та деградація сільських регіонів. Основною метою було створення альтернативних джерел зайнятості в сільських районах.

Щодо країн Східної Європи, то тут навпаки, курс розвитку несільськогосподарського сектора національної економіки сільського зеленого

туризму взятий із ціллю реорганізації усієї галузі туризму, а саме, відбувається розосередження усіх потоків туристів із популярних відпочинкових центрів на екологічно чисті та привабливі території цих країн [22, с. 15].

Єдиною країною, яка, хоча територіально відноситься до країн Західної Європи, але розвивається за відмінною моделлю, є Великобританія. У Великобританії виникла друга важлива модель сільського зеленого туризму в Європі, відома як модель «ліжко та сніданок» (ВВ) або англо-американська модель. Ця модель передбачає створення засобів розміщення для туристів у маленьких позаміських селах. Головна мета – забезпечення ночівлі та сніданку для туристів у сільській місцевості (наприклад, туристи, які проводять 5-7 днів у поході та подорожують по території, можуть зупинитися в таких закладах для перекусу).

Отже, сільський зелений туризм у країнах ЄС функціонує у вигляді *двох моделей* які є основними для нього. Перша із цих моделей – це «мале готельне господарство», а друга модель – це «bed & breakfast» (ліжко та сніданок).

Багато країн ЄС включили сільський зелений туризм до своїх стратегій розвитку сільських областей. Ця ініціатива сприяє збереженню населення у селах, створенню нових робочих місць та сприяє соціально-економічному розвитку цих територій. У країнах ЄС, сільський зелений туризм має значну підтримку від уряду і відображений у програмах, спрямованих на розвиток даного сектору [8].

Кількість спеціалізованих засобів розміщення, орієнтованих на прийом сільських туристів перевищує 600 тис. у країнах Європейського Союзу. Значна частина засобів розміщення припадає на Англію та Францію. У багатьох країнах Європи частка сільськогосподарських угідь, зайнятих під потреби сільського туризму, також значна. За цим показником лідирує Швеція, де 20% сільськогосподарських земель використовують у сільському зеленому туризмі. А от в Іспанії лише 0,5% сільськогосподарських земель використовуються у розвиток даного виду туризму [11].

Розглянемо ситуацію в українських регіонах, що склалася у даному

сегменті ринку туристських послуг. Процес становлення сільського зеленого туризму в українських регіонах перебуває у незавершеній стадії. Хоча варто зазначити, що регіональна та місцева влада виявляє інтерес до сільського зеленого туризму у вигляді розробки локальних концепцій функціонування туризму у регіонах.

Сільський зелений туризм в нашій державі розвивається «знизу», і, за твердженням деяких учених, пройде *дві стадії свого життєвого циклу*. *Перша стадія* передбачає становлення сільського зеленого туризму за рахунок активності сільських підприємців, фермерів (даний цикл розпочався з початку 2000-х рр. і триває досі). *Другий виток* розвитку полягає у цілеспрямованому інвестуванні в організацію сільського відпочинку з боку зовнішніх інвесторів [3, с. 26].

Інтеграція українських громадян в процес участі у програмі сільського зеленого туризму відбувалася, поступово починаючи з 1991 р. Спочатку міські жителі долучалися до відпочинку у сільській місцевості через сезонну оренду будинків, сільських гостьових будинків або участь у сільських маршрутах, анімаційних програм вихідного дня. У цьому сегменті ринку стійке зростання спостерігається з 2005 р. Основні переваги віддані оренді гостьових будинків, відпочинку за межами великих міст та сільському зеленому туризму. На сьогодні загальна частка сільського зеленого туризму у валовому доході від туризму становить лише 2% у нашій країні [3, с. 38].

В Україні питаннями організації сільського туризму займається ГО «Спілка сільського зеленого туризму України». Основними *цільми цієї організації є*:

1. Експедиційно-пошукова діяльність, яка передбачає виявлення можливостей розвитку сільського зеленого туризму у регіонах.
2. Науково-методична діяльність, яка спрямована на розробку концепцій сільського зеленого туризму у регіонах.
3. Складання єдиної бази даних сфери сільського зеленого туризму.
4. Практична діяльність із створення агротуристських господарств [11].

ГО «Спілка сільського зеленого туризму України» є членом Європейської Федерації сільського туризму «Euro Gites». Організація є аналогом європейської програми (EUROPEAN RURAL TOURISM NETWORK), що виконує вищевикладені функції в Європейському союзі.

У нашій державі набула розвитку *програма безвідсоткового кредитування* для фізичних та юридичних осіб, спеціально для тих, хто вирішив зайнятися сільським туризмом. Кошти надаються громадянам, які ведуть особисте підсобне господарство (термін 5 років) на організацію несільськогосподарської діяльності у сільській місцевості.

Згідно зі статистикою на сьогодні налічується близько 1500 гостьових будинків на території України, що надають послуги сільського зеленого туризму. Прийнятними засобами розміщення є садиби сільського зеленого туризму та агротуристські господарства [10].

Сільський туризм в українських регіонах вибудовується на базі таких *моделей*, як [23]:

- побудова за європейськими аналогами (5% від загальної кількості підприємств, що працюють на ринку з надання туристичних послуг у сільській місцевості);

- побудова на базі існуючих фермерських та особистих підсобних господарств (55% від загальної кількості підприємств);

- створення садіб сільського зеленого туризму або гостьових комплексів. У цьому контексті йдеться про такі проекти сільського зеленого туризму як створення агротуристських комплексів, створення сільських музеїв, етноселищ тощо (40% від загальної кількості підприємств).

Найпопулярнішою моделлю сільського зеленого туризму в нашій державі є побудова з урахуванням існуючих фермерських і особистих підсобних господарств, у яких сільський зелений туризм починає розвиватися за допомогою власних коштів цих підприємств, не розраховуючи на підтримку з боку регіональних органів управління та держави [23].

Таким чином, розвиток сільського зеленого туризму, як форми сталого

розвитку сільських територій у європейських країнах, є великою програмою з переведення частини сільського населення зі сфери виробництва у сферу туризму. В Україні розвиток та становлення даного сегменту ринку знаходиться у незавершеній стадії, є небагато прикладів в регіонах країни, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ САДИБИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

2.1. Аналіз факторів ресурсного потенціалу сільської місцевості для організації сільського зеленого туризму в Сумському регіоні

У сучасній науці є широка *методологічна основа для оцінки туристських ресурсів*. Інтерес до оцінки туристично-рекреаційних ресурсів з'явився в дослідників ще у середині 60-х років. XX ст. Тематика сільського зеленого туризму набула актуальності починаючи з 2000-х р. XX століття. Особливе значення у контексті сучасних досліджень має вивчення та пошук методик з ідентифікації придатних для організації сільського зеленого туризму територій.

Перш ніж вести мову про управління сільським зеленим туризмом, необхідно провести дослідження щодо його *територіальної привабливості*. Необхідно позначити суб'єкти та об'єкти управління, їх склад по відношенню до яких вибудовуватимуться організаційно-економічні механізми управління на державному та регіональному рівнях. Переважна більшість економічних досліджень у сфері сільського зеленого туризму не розкривають потенціалу територій, що вивчаються. Внаслідок цього відчувається дефіцит суспільно-географічних досліджень, акценту на територію, просторові форми організації суспільства, структури та відносини [21].

Огляд методичних підходів щодо ідентифікації ареалів сільського зеленого туризму показав, що єдиної методики оцінки немає. Більшою мірою вони спираються на накопичений досвід досліджень у інших громадських сферах. Ідентифікація районів із розвитку сільського зеленого туризму має вибудовуватися на кількісному підході. Кількісні показники здатні показати та проаналізувати особливості території, ті фактори, за рахунок яких регіон займає кращу чи гіршу позицію в рейтингу.

Сумська область має величезний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму. Причому відносно низька вартість – далеко не основний

фактор для залучення інтересу з боку туристів. У Європі сільський зелений туризм – це високоприбутковий бізнес, розцінки якого мало відрізняються від традиційних видів туризму. У сучасних українських умовах складно одразу створити розвинену туристичну інфраструктуру на селі. Тому цінова категорія сільського зеленого туризму (за винятком особливих випадків) буде значно нижчою, ніж відпочинок у комфортабельних готелях.

Для створення конкурентоспроможного продукту для початку слід визначитися зі *ступенем привабливості* садиби сільського зеленого туризму. Найчастіше конкретний сільський населений пункт, в рамках якого можливе виникнення садиби, має кілька факторів туристичної привабливості. Дослідниками пропонується *алгоритм оцінки туристичної привабливості* окремих сільських поселень, що складається із *п'яти послідовних етапів* [25].

Перший етап полягає у визначенні всіх факторів, що становлять туристичний інтерес (рівень розвитку сільськогосподарського виробництва, наявність засобів розміщення туристів, відстань до обласного та районних центрів, кількість й етнічний склад населення та інші) та може визначатися за двома основними параметрами – *доступність та якісний стан*. Доступність об'єкта сільського зеленого туризму залежить від наявності та стану транспортної системи, що дозволяє дістатися до об'єкту будь-яким транспортом за необхідний час із необхідним рівнем комфортності.

Другий етап полягає у виявленні потенційних споживачів, яких ці фактори здатні зацікавити. Потенційними споживачами послуг сільського зеленого туризму є жителі мегаполісів, промислових міст та міст з багатоповерховою забудовою, які, як правило, не мають дачних ділянок. В останні роки намітилася динаміка зростання інтересу до сільського зеленого туризму із боку іноземних туристів. Залежно від наявних об'єктів туристичної привабливості змінюватиметься і контингент туристів: полювання становить інтерес для мисливців; риболовля – для любителів риболовлі; літній відпочинок у сільському населеному пункті – для сімей з дітьми тощо.

Третій етап полягає у визначенні схожих факторів привабливості, які

існують в інших сільських населених пунктах, здатних скласти конкуренцію.

Четвертий етап оцінки полягає у визначенні ключових чинників привабливості, які виділяють дане сільське поселення з-поміж інших, не конкуруючи з ними. Ці фактори можуть включати унікальні технології вирощування рослин, наявність різноманітних тварин та умов для їх утримання, наявність пам'ятників, храмів, парків, організацію подій та інші аспекти.

П'ятий етап – визначення загального ступеня туристичної привабливості конкретної садиби сільського зеленого туризму (на підставі соцдосліджень).

Залежно від ступеня туристичної привабливості вибирається профільний напрямок розвитку конкретної садиби сільського зеленого туризму [6, с. 103].

Оцінимо ступінь туристичної привабливості на прикладі одного із конкретних сільських поселень Сумської області.

Село Землянка, Березівська громада Шосткінського району Сумської області. Основні параметри:

- населення – близько 600 осіб;
- число особистих підсобних господарств – 15;
- відстань до районного центру – 30 км;
- відстань до м. Суми – 166 км;
- час шляху від Сум автотранспортом – приблизно 3 години.

Перспективність розвитку сільського зеленого туризму у с. Землянка оцінюється у 9 балів. Зробимо *оцінку факторів туристичної привабливості*.

Чинники туристичної привабливості:

- можливість догляду за тваринами та рослинами;
- можливість збору грибів та ягід, а також лікарських рослин;
- харчування з використанням сільськогосподарської продукції місцевого виробництва та промислів;
- катання на конях;
- біля села розташований Верхньоесманський природний заказник;
- етнографічний народний музей Пелагеї Бартош;
- у селі діє гурт автентичного співу «Панянки із Землянки», який відомий

далеко за межами області;

- виробництво крафтових продуктів та напоїв на прикладі виробництва «Медовий гай»;

- проведення майстер-класів та інших подієвих заходів на прикладі проведення весільних обрядів.

Перерахувавши фактори туристичної привабливості, ми переходимо до етапу визначення потенційної аудиторії споживачів (Таблиця 2.1)

Таблиця 2.1.

Чинники туристичної привабливості с. Землянка та категорія потенційних споживачів, зацікавлених у цих факторах

№ з/п	Фактор привабливості	Категорія потенційних споживачів
1	можливість догляду за тваринами та рослинами	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; любителі активного відпочинку; туристи старшого віку
2	можливість збору грибів та ягід, а також лікарських рослин	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; любителі активного відпочинку; туристи старшого віку
3	харчування з використанням сільськогосподарської продукції місцевого виробництва та промислів	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; туристи старшого віку
4	катання на конях	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; любителі активного відпочинку
5	Верхньоесманський природний заказник	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; любителі активного відпочинку
6	етнографічний народний музей Пелагеї Бартош	туристи старшого віку; сім'ї з дітьми; корпоративні замовники; любителі спокійного відпочинку
7	діяльність гурту автентичного співу «Панянки із Землянки»	туристи старшого віку; сім'ї з дітьми; корпоративні замовники
8	виробництво крафтових продуктів та напоїв на прикладі виробництва «Медовий гай»	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; любителі активного відпочинку; туристи старшого віку; корпоративні замовники
9	проведення майстер-класів та інших подієвих заходів на прикладі проведення весільних обрядів	сім'ї із дітьми; молодіжні групи; молоді пари; любителі активного відпочинку

Визначившись із категоріями потенційних споживачів конкретного туристичного продукту, переходимо до пункту виявлення *можливої конкуренції чинників привабливості* села Землянка та інших сільських поселень, розташованих поблизу. Результати аналізу довколишніх сільських поселень (до 20 км) показали, що факторів туристичної привабливості, що перетинаються із тими, що є у Землянці, не виявлено [7].

Таким чином, всі вищезгадані фактори можна використовувати для залучення в дане поселення туристичного потоку.

Наступний етап – це визначення *головних чинників туристичної привабливості*. Універсальним способом визначення є анкетування потенційних споживачів. У ході дослідження нами були використані статистичні дані веб-сайту Сумської обласної державної адміністрації, а саме Департаменту культури, туризму та релігій, який містив анкету, покликану визначити ступінь привабливості різних туристичних факторів окремих сільських поселень [18].

Анкетування засобами Інтернет – це універсальний спосіб опитування. Опитування проводилось у період з 1 березня по 1 червня 2021 року до сайту було близько 900 звернень та 130 респондентів заповнили запропоновану анкету. Маючи результати електронного опитування, ми виявили, що фактори туристичної привабливості різних сіл мають певний рейтинг.

У таблиці 2.2. представлені результати опитування, отримані щодо села Землянка Шосткінського району Сумської області за рівнем привабливості різних туристичних факторів. За умовами анкетування можна було вибрати не більше трьох факторів привабливості.

Виходячи з таблиці 2.2., ми бачимо, що *найбільшу привабливість* для потенційних туристів має етнографічний народний музей Пелагеї Бартош та харчування з використанням сільськогосподарської продукції місцевого виробництва та промислів. Тож у селі Землянка насамперед доцільно розвивати сільський зелений туризм із культурно-пізнавальною та гастрономічною складовими. Також ми бачимо, що село Землянка має доволі розвинений за мірками сільськогосподарський сектор і невелику чисельність населення. Все це

значно піднімає рівень туристичної привабливості конкретного населеного пункту і, відповідно, всіх туристичних локацій, створених на його території. Крім того, село Землянка знаходиться лише за три години їзди від обласного центру, що робить також можливим тут практику різних маршрутів вихідного дня.

Таблиця 2.2

**Ступінь привабливості додаткових туристичних факторів с. Землянка
(за результатами Інтернет опитування)**

№ з/п	Фактор привабливості	Кількість людей, які проголосували за цей фактор
1	можливість догляду за тваринами та рослинами	32
2	можливість збору грибів та ягід, а також лікарських рослин	44
3	харчування з використанням сільськогосподарської продукції місцевого виробництва та промислів	101
4	катання на конях	56
5	Верхньоесманський природний заказник	15
6	етнографічний народний музей Пелагеї Бартош	104
7	діяльність гурту автентичного співу «Панянки із Землянки»	98
8	виробництво крафтових продуктів та напоїв на прикладі виробництва «Медовий гай»	67
9	проведення майстер-класів та інших подієвих заходів на прикладі проведення весільних обрядів	39

Таким чином, за розробленим принципом оцінки туристичної привабливості можна оцінювати будь-який населений пункт регіону.

Отже, підсумовуючи усе зазначене вище, можна зробити висновок, що Сумська область має достатню туристичну привабливість, а розвиток сільського зеленого туризму в регіоні може бути успішним. Оцінивши ступінь туристичної привабливості у обраному селі, можна прийти до висновку, що часто напрями

туристичної діяльності перетинаються та доповнюються один одним. Тому дуже важливо оцінити власну туристичну привабливість регіону у межах територіальних громад.

2.2. Особливості функціонування садиб сільського зеленого туризму

В нашій державі є значна проблема розвитку сільського зеленого туризму через *відсутність чітко визначеної державної політики* щодо цієї галузі та *недостатність нормативно-правового забезпечення*. Відсутня сприятлива законодавча база, яка б підтримувала розвиток сільського зеленого туризму. В законах не визначено статусу господарів, що приймають туристів, та відсутня єдність у термінології.

Хочемо відмітити, що згідно із Законом України «Про туризм» *сільський туризм* – це один із самостійних видів туризму, який не є «зеленим туризмом», а *зелений туризм* – це синонім екологічного туризму. Але у інших нормативних актах, таких як: Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р., Проекті Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» від 04.03.2021 № 5206, та інших – офіційно вживають термін «*сільський зелений туризм*» [16].

Можна виділити такі *цілі функціонування садиб сільського зеленого туризму*: економічні, що полягають у отриманні прибутку садибами; соціальні та соціокультурні, які спрямовані на те, щоб зупинити деградацію сільських районів та зростання негативних соціальних явищ, зберегти та частково відтворити культурну спадщину, національну самобутність регіонів.

Садиби сільського зеленого туризму *можуть розвиватися*: як малі родинні готельні господарства; як один із видів підсобних виробництв сільськогосподарських підприємств; як кластер зі надання туристичних послуг у сільських поселеннях, де є житловий фонд достатнього рівня комфортності [9].

Діяльність садиб сільського зеленого туризму повинна забезпечувати потрібні соціально-економічні результати та домогтися сталого розвитку, також мати прибуток від результатів своєї господарської діяльності.

Можна виділити чотири *рівні ефективності функціонування* садиб сільського зеленого туризму у *соціальному та економічному* плані [26, с. 145]:

- оцінка ефективності із позиції мешканця сільського поселення;
- оцінка ефективності із позиції самої садиби;
- оцінка ефективності із державної позиції;
- оцінка ефективності із позиції самого туриста.

Ефективність з позиції мешканця сільського поселення набуває найбільш яскравої форми соціально-економічної ефективності, виражає корінні інтереси мешканців окремого сільського поселення. Мешканцю сільського поселення важливий соціальний ефект від діяльності садиб сільського зеленого туризму, що *виражається у*: забезпеченні зайнятості, а також підтримці верств населення які соціально незахищені; покращення утримання житлового фонду; розширення ринку збуту сільськогосподарської продукції; організації дозвілля, відпочинку та культурно-освітньої діяльності у сільській місцевості.

Важливим критерієм *оцінки ефективності з позиції самої садиби* є отримання прибутку від господарської діяльності. Розмір прибутку має бути достатнім, щоб він покривав усі ризики управління, забезпечувати кошти для залучення майбутніх інвестицій. Щодо оцінки *економічної ефективності* у діяльності садиби сільського зеленого туризму необхідно визначити склад прибутків та видатків.

Основні *статті витрат* для садиб можуть бути [24]:

- оплата праці працівників із обов'язковим соціальним пакетом;
- витрати на харчування та комунальні послуги;
- витрати на транспорт, що включають оренду будь-якого транспорту (у тому числі авіа), витрати на поточний ремонт;
- амортизація та інші.

Серед найважливіших *джерел доходу* садиб сільського зеленого туризму слід виділити *реалізацію таких послуг* як: харчування, проживання, трансфер, організаційні та консультаційні послуги (супровід, перекладач), розваги (екскурсії), кінні прогулянки, лазня, сауна, супутникове телебачення, фото- та

відеозйомка, продаж різноманітних сувенірів та крафтової продукції, тощо [24].

Аналіз попиту на послуги садиб сільського зеленого туризму в нашій державі виявив, що для потенційного туриста не так важлива якість житла, що надається, як ціновий діапазон та змістовність запропонованого туру.

Максимальне збільшення вкладу туризму у загальний економічний добробут громадян є важливою стратегічною метою як країни, так регіону. На підвищення загального добробуту своїх громадян регіональні та місцеві органи влади мають прагнути збільшувати економічні надходження від туризму.

Оцінка ефективності з позиції держави у соціальному та економічному плані полягає у наступному [26, с. 191]:

- додаткові податкові надходження від підприємств, що займаються туристичною діяльністю;
- поліпшення добробуту та здоров'я громадян;
- відродження та популяризація культури малих етносів та інше.

Сутність економічного змісту сільського зеленого туризму у тому, що подорожуючі (туристи) витрачають свої гроші у тому регіоні, де вони подорожують. Туристи витрачають свої зароблені гроші на різні товари та послуги. Також вони сплачують за проживання у садибі, за своє харчування, за користування транспортом, за зв'язок (телефон та інтернет), за різноманітні розваги, за товари роздрібною торгівлі (сувеніри, тощо), за послуги туристичних агентств. Тобто, усі витрати туристів із інших регіонів є вкладом в регіональну економіку приймаючої сторони. Наприклад, це іноземні туристи, які подорожують нашою країною та витрачають у нас свої гроші, зароблені ними у своїй країні, вкладають ці гроші в економіку України.

Оцінка ефективності з позиції туриста у соціальному та економічному плані. Для туриста ефективність розвитку діяльності садиб сільського зеленого туризму проявляється у появі додаткових місць для відпочинку, які забезпечують спокійний відпочинок у сільських поселеннях, цікаві краєвиди та природні ландшафти, а також покращення власного здоров'я.

Ефективний розвиток туризму практично неможливий без інвестицій у цю

галузь, таких як реконструкція архітектурних пам'яток за кошти державного бюджету та ремонт доріг. Тут враховуються інтереси туристів, місцевих, регіональних та державних органів влади, а також місцевого населення. Основним та найпростішим способом визначення ефективності діяльності садиби сільського зеленого туризму є розрахунок кількості та інтенсивності подорожей [15, с. 28].

Регіональна влада здатна сформувати імідж будь-якого регіону, який буде туристично привабливий, а також просунути туристичні продукти свого регіону на зовнішній туристичний ринок. З боку подорожуючих (туристів) довіра організаціям, підтримуваним державою, значно вища, відповідно вищий попит та дохід підприємств, що займаються туристичною діяльністю в галузі сільського зеленого туризму.

Отже, у підсумку можемо зазначити, що принципи створення та функціонування садиб сільського зеленого туризму, як одного із видів сільськогосподарських підприємств значною мірою можуть відповідати інтересам усіх учасників: щодо садиби – це отримання додаткового прибутку; щодо туриста – це задоволення потреб у здоровому відпочинку; для мешканців сільської місцевості – це додаткові робочі місця, отримання прибутку від продажів продукції, яка виготовлюється на особистих підсобних господарствах тощо; для органів влади на усіх рівнях – додаткові надходження (податки), покращення життя громадян.

Вважаємо, що розвиток сільського зеленого туризму в регіоні сприятиме згладжуванню соціальної напруги у сільських поселеннях.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ САДИБИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ «ПІВНІЧНИЙ ЛІС»

Садиба сільського зеленого туризму «Північний ліс» (Додаток 1) знаходиться в с. Жолдаки Конотопського району Сумської області (Додаток 2). Власниками садиби є родина Волкогон. Юридично дана садиба зареєстрована на Волкогон Ірину Вікторівну. Дана садиба оформлена в українському стилі та знаходиться в оточенні Сеймського регіонального ландшафтного парку. Доречно зауважити, що сільські садиби були і залишаються до теперішнього часу основними ландшафтно утворюючими елементами пейзажів нашої країни на різних формах рельєфу в різних частинах України.

Сільська садиба «Північний ліс» має також пізнавальний характер, тобто формує самосвідомість української нації, допомагає дітям вивчати історію країни, знайомить представників інших народів і країн з українськими етнографічними особливостями. Ландшафтний дизайн дозволяє не тільки облаштувати садибу, а й дає можливість проводити для гостей унікальні семінари про народні традиції Сумщини. Саме із цих причин варто більше уваги приділяти облаштуванню садиби.

Сільська садиба «Північний ліс» організована згідно соціально-побутових факторів, природно-кліматичних умов, етнічних особливостей. Багатогранні функції даної сільської садиби наступні:

- вона слугує для організації відпочинку, харчування, побутових процесів,
- створює повноцінні умови для ведення особистого підсобного господарства;
- включає в себе житловий будинок, земельну ділянку та приміщення на подвір'ї.

Дім для організації прийому гостей і прилеглі до нього земельні ділянки акуратні та привабливі для очей, а також відповідають нормам безпеки. Головну вимогу до облаштування земельної ділянки та будинку для прийому гостей, а саме їхнє пристосування для повноцінного відпочинку – виконано. При першому

погляді на садибу одразу видно, що вона гарно вписується в оточуючий ландшафт, що створює відчуття затишку та атмосферу відпочинку у гостя.

Садиба «Північний ліс» обладнана грубою, тобто централізоване опалення – відсутнє. Санвузол із туалетом та умивальником, а також баня, знаходяться на подвір'ї садиби. Садиба складається із двох спальних кімнат, коридору та сіней. У першій кімнаті знаходяться велике двомісне ліжко, великий стіл, диван, два стільці, шафа для одягу, багато полицок та підставок. Обидві кімнати обвішані вишитими та тканими рушниками й картинами. У другій кімнаті теж є невелике ліжко, два столи, шафа-буфет із столовим посудом, міні-умивальник та груба.

Взагалі ця садиба дуже гарно облаштована в етнографічному стилі: вишиті та ткані рушники, старовинні меблі, автентичні предмети побуту: веретено, самовар, великі скрині для речей. Все це гарно імпонує та створює атмосферу типового українського села (рис. 3.1.).

Рис. 3.1. Внутрішній інтер'єр однієї із кімнат садиби «Північний ліс»

Чудове рішення із доповнення естетичності садиби – це тин, який сплетено з лози. На подвір'ї облаштовано невеличку альтанку під навісним дахом, в якій розміщено стіл із лавами по обидва боки. Поруч із альтанкою знаходиться дитяча гойдалка.

На перший погляд садиба «Північний ліс» досить добре облаштована, але все ж таки є і певні недоліки, такі як не доглянутість (рис. 3.2.). Із протилежного від вулиці боку кидаються в очі потріскані стіни та брудні вікна садиби, занедбаний задній двір.

Рис. 3.2. Занедбаність зворотного від вулиці боку садиби

Однак, велика кількість вишитих і тканих рушників й скатертин, давні речі та декоративні антикварні дрібнички створюють чудову атмосферу забутого українського села. Ошатний будинок-зруб, плетений із лози тин, на якому розташовано глечики вдало доповнюють образ оселі. Але те, що в середині

садиби немає санвузла, є відштовхуючим фактом для потенційних туристів. Досить небагато туристів залишаються у садибі на ночівлю.

Садиба може прийняти із ночівлею до п'яти відвідувачів. Харчування туристів організують господарі цієї садиби. За побажанням туристів готуються українські традиційні страви із використанням власних продуктів.

Оскільки садиба зеленого сільського туризму «Північний ліс», не в повному обсязі відповідає всім вимогам відпочиваючих, нами було розроблено наступні рекомендації щодо її модернізації. На основі вітчизняного та закордонного досвіду організації садиб сільського зеленого туризму рекомендовано:

1) Обладнати садибу санвузлом, адже гігієна і комфорт гостя знаходяться на першому місці. За вимогами, у садибі зеленого сільського туризму повинні бути туалет, душ/ванна (Додаток 3).

2) Облаштувати садибу кондиціонером, який підвищив би комфортність перебування гостей. Варто також квартирки у кімнатах обладнати сітками для кращої вентиляції.

3) Приділити увагу облаштуванню подвір'я та огорожі. Для більшої привабливості варто поставити плетену огорожу з усіх боків садиби, що виглядало б більш гармонійно (Додаток 4).

4) В саду за будинком варто створити тихий куточок для відпочинку, де можна провести час в тиші, а при бажанні поїсти. В цій частині саду можна було б поставити садові меблі та мангал, повісити гамак, гойдалку (Додаток 5).

5) Полісадник із квітами та декоративними деревами варто облаштувати таким чином, щоб перед входом до будинку утворилося достатньо місця для того, щоб там могли гратися діти (Додаток 6).

6) Елементом ландшафту можуть слугувати штучно створений вододіл, оточений квітами; терасований сад із камінням, відгородженим живим тином; будь-яка інша зона відпочинку (Додаток 7).

7) Для підвищення конкурентоспроможності садиби власнику насамперед рекомендовано збирати дані на ринку туристичних послуг, стежити за роботою

конкурентів.

8) Варто також створити офіційну сторінку в мережі Інтернет, а також сторінки у соціальних мережах (Фейсбук, Інстаграм тощо), на яких буде висвітлена вся інформація, що стосується безпосередньо садиби та послуг, які в ній надаються.

9) Доцільним буде використовувати послуги ЗМІ для інформування населення про можливості садиби, брати участь у туристичних виставках та етнографічних фестивалях, інших туристичних подіях регіонального та всеукраїнського рівнів.

Серед додаткових послуг, які в змозі урізноманітнити відпочинок гостей садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс», а також підвищити прибутки власників, можуть бути запропоновані наступні:

- 1) Прокат обладнання для зайняття спортом чи риболовлюю.
- 2) Виготовлення та реалізація крафтових та інших виробів зроблених власноруч господарем чи гостями.
- 3) Знайомство із регіональними традиціями та місцевою культурою.
- 4) Залучення відпочиваючих до сільськогосподарських робіт, а саме на пасіці, або у косовиці, тощо.
- 5) Організація розваг, таких як полювання, риболовля, збір ягід чи грибів, плавання на човнах чи катамаранах, спостереження за місцевою флорою та фауною, тощо.
- 6) Влітку на майданчику під альтанкою можна організувати вечірки з барбекю або готування вечері біля вогнища з напоями та наїтками до півночі. Під час цих заходів, господар може розповідати сільські історії та легенди, що стане чудовим способом провести час, а також більш детально ознайомитися з регіональною культурою.

7) Господарям садиби «Північний ліс» необхідно розширити пропозиції щодо організації послуг анімації.

8) Пропонується впроваджувати анімаційні програми, що ґрунтуються на особливостях сільського життя. Зазвичай ініціативу створення таких програм

виявляють самі туристи, наприклад, участь у доїнні корови чи готування їжі. Найпопулярніші розваги цього типу включають збір лікувальних трав, верхову їзду, активний відпочинок (ігри із м'ячом, катання на вело байках та інші). Цей вид розваг є найменш витратним для сільського зеленого туризму, тому майже всі садиби можуть надавати подібні послуги.

9) Господарям садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс» варто організувати екскурсії (піші чи на транспорті) до Сеймського регіонального ландшафтного парку. Досить вдале розташування цієї садиби поруч із популярним туристичним маршрутом виокремлює її серед інших садиб регіону та робить більш конкурентоспроможною.

10) Існує ще один вид анімаційних послуг, який наразі не отримав достатньої уваги власниками садиби «Північний ліс», яка спеціалізується на зеленому сільському туризмі. Це організація різноманітних туристсько-спортивних заходів, а саме: спортивне орієнтування, фестивалі здоров'я, змагання із спортивного туризму, тощо. На базі даної садиби усі ці заходи можуть привернути нових споживачів для даного типу туризму – молодь. Тому доцільно розглянути можливість розробки плану впровадження спортивних заходів на території садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс».

11) Для садиби «Північний ліс» цікавим буде досвід застосування елементів змагань у програмах анімації, що базуються на пішохідному, велосипедному, лижному та водному туризмі, особливо на тих, що не потребують ніякої підготовки ні з боку організаторів, ні з боку учасників. Це можуть бути прості етапи перешкод, що відповідають елементарним рівням складності та включають в себе 3-4 завдання: вертикальні перила, купання, переходи через болота, маятники, навісні переправи, конкурси в'язання вузлів та багато інших.

12) Рекомендується використовувати компоненти активного туризму у програмах, що відомі як «квест-програми», де виконання послідовності завдань і етапів призводить до досягнення кінцевої мети (перемоги, отримання призу). Власники садиби «Південний ліс» можуть успішно впроваджувати такі програми

в рамках анімаційних послуг на корпоративних заходах бізнес-структур, особливо під час відпочинкових турів, а також у програмах зміцнення команди (team-building) – це перспективно новий для нашої країни метод мотивації персоналу та подолання конфліктів у колективі, який стає все більш популярним. Оскільки саме в таких змаганнях виявляється командний, корпоративний дух, бажання відкривати нові методи управління, маркетингу та бізнес-ідей.

Отже, ми можемо зробити висновки про те, що маркетингова стратегія садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс» практично відсутня. Сама садиба має численні недоліки, включаючи непривабливий вигляд, несумісність з елементарними вимогами щодо облаштування, а також відсутність рекламного та інформаційного підґрунтя. Через це, на підставі аналізу європейського та вітчизняного досвіду, нами були запропоновані дані практичні рекомендації з метою модернізації цієї садиби.

ВИСНОВКИ

1. У даній кваліфікаційній роботі нами були розглянуті теоретичні основи організації та розвитку сільського зеленого туризму. Ми дійшли до висновку, що сільський зелений туризм є сектором туристичної галузі, який функціонує в сільській місцевості в конкретних галузях господарства, соціально-культурних і природних майданчиках, що забезпечують туристам змістовне дозвілля і відпочинок. Європейський та вітчизняний досвід організації сільського зеленого туризму показав, що розвиток даного виду туризму, як форми сталого розвитку сільських територій у європейських країнах, є великою програмою з переведення частини сільського населення зі сфери виробництва у сферу туризму. В Україні розвиток та становлення даного сегменту ринку знаходиться у незавершеній стадії, є небагато прикладів в регіонах країни, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму.

2. Було проаналізовано особливості функціонування сільської туристичної дестинації на прикладі садиби сільського зеленого туризму. Аналіз факторів ресурсного потенціалу сільської місцевості для організації сільського зеленого туризму в Сумському регіоні показав, що Сумська область має достатню туристичну привабливість, а розвиток сільського зеленого туризму в регіоні може бути успішним. Оцінивши ступінь туристичної привабливості у обраному селі, можна прийти до висновку, що часто напрями туристичної діяльності перетинаються та доповнюються один одним. Тому важливо оцінити власну туристичну привабливість регіону у межах кожної територіальної громади. Також ми дійшли до висновку, що принципи створення та функціонування садиб сільського зеленого туризму, як одного із видів сільськогосподарських підприємств значною мірою можуть відповідати інтересам усіх учасників туристичного процесу: щодо садиби – це отримання додаткового прибутку; щодо туриста – це задоволення потреб у здоровому відпочинку; для мешканців сільської місцевості – це додаткові робочі місця, отримання прибутку від продажів продукції, яка виготовлюється на особистих підсобних господарствах

тощо; для органів влади на усіх рівнях – додаткові надходження (податки), покращення життя громадян.

3. Проаналізувавши організацію діяльності садиби сільського зеленого туризму «Північний ліс», яка розташована у с. Жолдакі Конотопського району Сумської області, ми дійшли до висновків, що маркетингова стратегія цього закладу розміщення практично відсутня. Сама садиба має численні недоліки, серед яких: непривабливий вигляд, неохайно оформлена та не правильно облаштована територія, несумісність з елементарними вимогами щодо внутрішнього облаштування, а також практично повна відсутність рекламного та інформаційного підґрунтя. Через це, на підставі детального аналізу організації діяльності садиб сільського зеленого туризму, а також враховуючи розглянутий у роботі європейський та вітчизняний досвід, нами були запропоновані практичні рекомендації із модернізації цієї садиби, які детально описані у третьому розділі кваліфікаційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баштовий М. Г. Сільський зелений туризм: навчальний посібник (конспект лекцій. Частина 1) для студентів 2 курсу факультету агротехнологій та природокористування, спеціальність 242 «Туризм», освітній ступінь «Бакалавр», денної форми навчання. Суми: Сумський національний аграрний університет, 2022. 52 с.

2. Баштовий М. Г., Кулик А. О. Проблеми та перспективи підготовки фахівців для сфери сільського зеленого туризму у вітчизняній практиці. Importance of Soft Skills for Life and Scientific Success: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference, March 7-8, 2024. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine. P. 44-45.

3. Васільєв В., Гафурова О., Зінько Ю., Рутинський М., Шпеник Т. Сільський зелений туризм – від роз'єднаних садиб до територіальних кластерів: практичний посібник. Київ: USAID, Проект ПРООН «Зміцнення бізнес-об'єднань малих і середніх підприємств», 2018. 60 с.

4. Винний та гастрономічний туризм: глобальні тренди та локальні практики: колективна монографія / за наук. Ред. Д. І. Басюк. Вінниця: ПП «ГД «Едельвейс і К», 2017. 316 с.

5. Гапоненко Г. І., Парфіненко А. Ю., Шамара І. М. Сільський зелений туризм: навчальний посібник. Суми: ПФ «Вид-во «Університетська книга», 2019. 178 с.

6. Дуднік О. В. Етнографія України: навч. посібник. Умань: Візаві, 2019. 148 с.

7. Євенко Ю. С., Радченко Е. Є. Сумщина – край, що чарує та надихає. Суми: РВО «Шоколад»; ВПП «АС-Поліграф», 2017. 308 с.

8. Король М. М. Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_2_2017ua/9.pdf (дата звернення: 10.01.2024).

9. Кулик А. О. Модернізація садіб сільського зеленого туризму Сумської області. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента, 13-17 листопада 2023 р., Суми, 2023. С. 668.

10. Мазур С. А., Прилуцький А. М. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6122> (дата звернення: 12.12.2023).

11. Мережа «Українська гостинна садиба». Сумська область. URL: <https://www.greentour.com.ua/region/sumska> (дата звернення: 20.03.2024).

12. Оппельд Л. І., Гордіян А. О. Міжнародний досвід зеленого туризму в Україні: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2014. № 1. С. 124-136.

13. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Туристична бібліотека. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur7.htm (дата звернення: 10.01.2024).

14. Пітюлич М. М., Михайлюк І. І. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн. Науковий вісник Ужгородського університету. 2021. Серія «Економіка». Спецвипуск 33. Частина 3. С. 154-158.

15. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ: Інститут географії НАН України, 2019. 208 с.

16. Проект Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» від 04.03.2021 № 5206. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI04552A> (дата звернення: 12.12.2023).

17. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 271 с.

18. Садиби зеленого туризму Сумської області запрошуюють. Сумський район – туристичний. URL: <http://www.sumy.sm.gov.ua/index.php/en/90-sumskij-rajon-turistichnij/18434-sadibi-zelenogo-turizmu-sumskogo-rajonu-zaproshuyut> (дата звернення: 20.03.2024).

19. Садиби, що працюють у сфері сільського туризму Сумської області. Сайт Конотопської міської ради. URL: <https://konotop-rada.gov.ua/867-2011-04-12->

[10-55-27/](#) (дата звернення: 20.03.2024).

20. Снігур К. В., Романуха О. М., Ніколайчук О. А., Богатирьова Г. А. Організація туристичної діяльності: методика та практика : навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 159 с.

21. Степанов В. Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. Регіональне управління та місцеве самоврядування. 2018. 1 (53). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2018-1/doc/3/02.pdf> (дата звернення: 17.02.2024).

22. Станкевич-Волосянчук О. І. Сільський туризм : навчально-методичний посібник. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2019. 45 с.

23. Тищенко С. В. Сільський «зелений» туризм в контексті розвитку нетрадиційної форми господарювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки». 2018. № 8. С. 293–301.

24. Школа зеленого туризму: Сільська садиба – це реальний бізнес. Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2578854-skola-zelenogo-turizmusilska-sadiba-ce-realnij-biznes.html> (дата звернення: 17.02.2024).

25. Шпеник Т. К. Організаційно-економічний механізм функціонування сільської (зеленої) садиби. Науковий вісник Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інститут. Серія «Інноваційна економіка». 2019. № 5 (43). С. 146-152.

26. Sznajder M., Przezbórska L. Agroturystyka. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2016. 257 s.

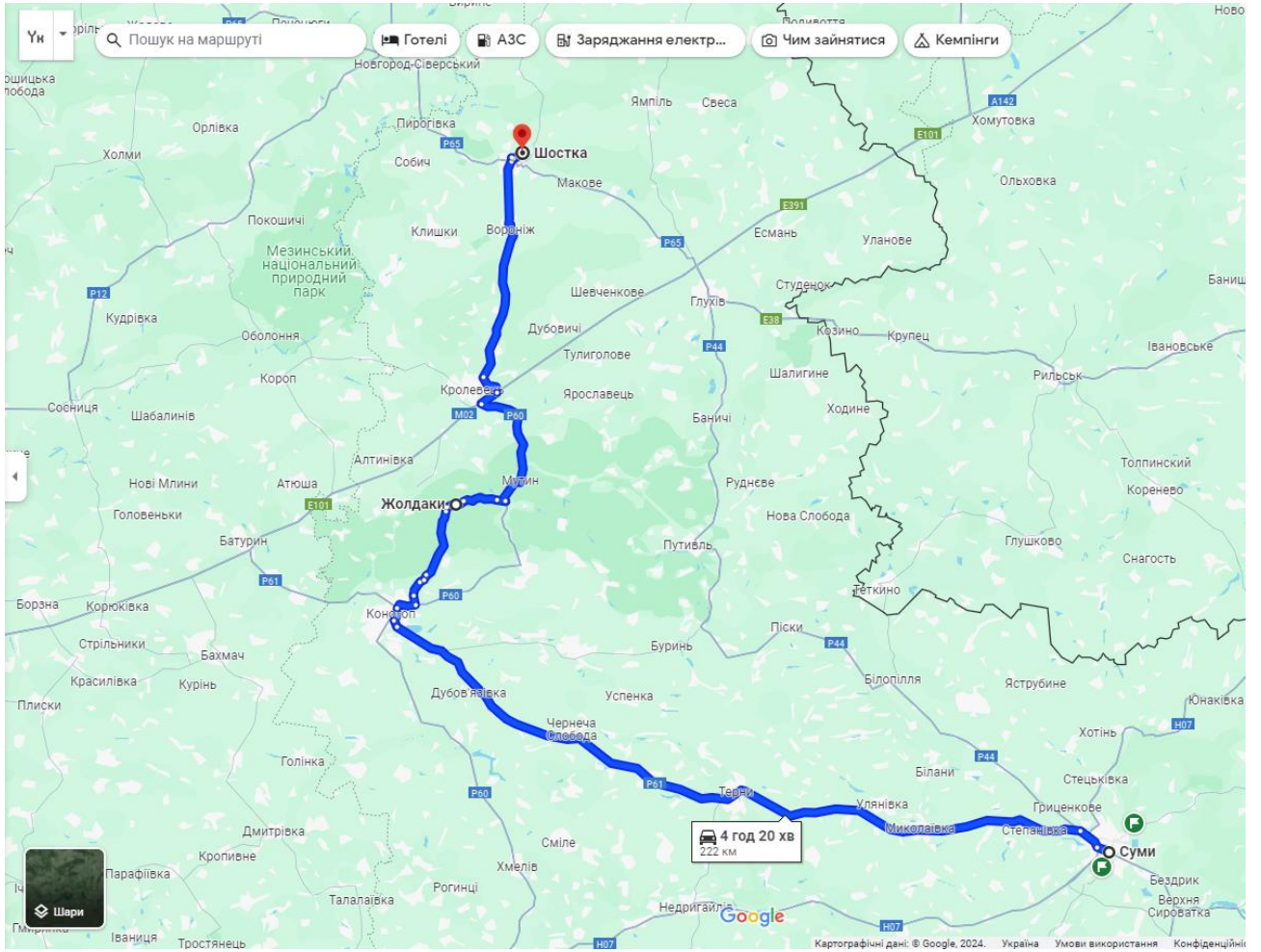
ДОДАТКИ

Додаток 1

Зовнішній вигляд садиби «Північний ліс»

Розташування садиби «Північний ліс» на карті

Приклад оформлення санвузла діючої садиби зеленого туризму Закарпаття

**Приклад огорожі діючої садиби сільського зеленого туризму
Хмельниччини**

Приклад облаштування внутрішнього подвір'я діючої садиби на Черкащині

**Приклад облаштування дитячої зони відпочинку у діючій садибі
Івано-Франківщини**

Зона відпочинку однієї із діючих садиб Сумщини

Декларація академічної доброчесності

Я, _____,
студент/ка групи _____ Сумського національного аграрного
університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної
доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я
поінформований(а), що у разі порушення мною академічної доброчесності під
час виконання кваліфікаційної роботи повинен/нна буду нести академічну
та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи
дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики
академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути
анульована з наступним відрахуванням ізуніверситету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована
процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо
свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено
підчас перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень
відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням
ліцензованих програмних продуктів.

21.05.2024 р.

_____